HET

HOUT

OF

BOSCHGEDACHTEN.

VIde en LAATSTE BESPIEGELING:

DE ONSTERFLIJKHEID.

Met een afgezet Titelvignet, verbeeldende de geheele Haarlemmer Hout, en een Plaat, verbeeldende een Gezigt in het Sparreboschje.

TE HAARLEM, bij A. LOOSJES, Pz.

Bij den uitgever dezes zijn te bekomen:

CORNELIUS DE HOOFDMAN, in drie Boeken, met Indruk-Vignetten, gr. 8vo. Tweede druk, Schrijfp. . *f* 1-16-:

J. BELLAMIJ, Jeugdige Gezangen en nagelaaten Gedichten, met het pourtrait van Mej. BAANE, in bl. Carton. . *f* 2 12-:

DRESSELAAR en MOENS, Stichtelijke Gedichten. . . . *f* 1- : -:

J VAN DIJK, Gedichten, met zijn pourtrait. . . . *f* 2-10-:
Schrijfp. *f* 3 10-:

BROEKHOF, Dicht- en Zedekundige Bespiegelingen, 4to . . *f* 7-10-:

KALIDAS Sakontala of de Beslisſende Ring. *f* 1-10-:

A. LOOSJES PZ. Charlotte van Bourbon *f* 3- : :

———— Roosje in 3 boeken, met plaaten. . . . *f* 2-10-:
gr. pap. *f* 3-10 :

———— Frank van Borſelen en Jacoba van Beijeren, met pl., gr 8vo. *f* 3-12-:
met pl en Muzijk *f* 6-12-:
Muzijk apart in Carton *f* 2-10-:
los *f* 2- 8-:

MEISZNER Bianka Capello, 2 deelen met pl. . . . *f* 3 12-:
gr. pap *f* 5- 8-:

P. MOENS Dichtkundige en Proſaïſche Mengelwerken met haar Shilouet, gr. 8vo. *f* 2- : -:
gr. pap. *f* 3- : -:

Proeve van Gewijd. Poëzij op Schrijf Med. *f* 1-16-:

B

CORN
Bo..k
Twe
J. BEL
gelaa
Mej.
DRESS
Gedic
J VAN
trait.

BROEK
ſpiege.
KALID
A. LOO
———
plaater

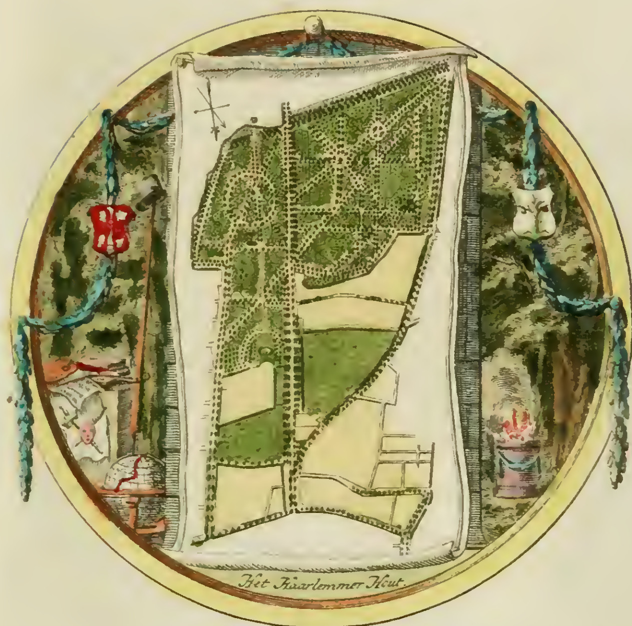
———
coba v

MEISZN
met pl.

P. MOE
Mengel

Proeve van

HET HOUT
of
BOSCHGEDACHTEN
in
ZES BESPIEGELINGEN

door

A. LOOSJES P.z.

te HAERLEM

1793.

IN DE BOEKEN
MAG MEN 'T ZOEKEN
EX LIBRIS
ALBERT VERWEY
IN DER MINNEN
ZAL MEN 'T VINNEN

HET HOUT.

DE ONSTERFLIJKHEID.

ZESDE

BESPIEGELING.

DE ONSTERFLIJKHEID.

Verdweenen, verdweenen is de bevalligheid der Lente, de bekoorlijkheid van den Zomer, jaa de Herfst heeft zijne geele bladeren afgeſchud. Alleen ruiſchen nog de dorre bladeren der beuken, en maaken een treurmuzijk met het gekras van raaven en kraaijen... Geen grasſcheutjen is zigtbaar, alles is bedekt met een dik kleed van ſneeuw, waar in alleen de zeldzaame voetſtappen van

menschen en dieren aantoonen, hoe spaarzaam dit anders zo aangenaam oord bezocht worde. Is dan de geheele natuur gestorven, is haare groene kroon geheel gevallen? Wijs mij, ô getrouwe verlichtster van den nacht, die de ons zo vroegverlaatende zonne vervangt, wijs mij met uwen glans door de ijle takken van het geboomte, of hier nog ergens een gedenkteken van het leeven overig zij. — Jaa, daar valt uw glans door de blinkende sneeuw te rug gekaatst op de eeuwiggroenende dennen, en schoon hunne toppen door de sneeuw zich krommen, de Natuur vertoont nog haar leeven in de donker groene bladeren van deeze sparren.

Welk eene somberheid heerscht hier in onze ziel, 't is zelfs of het wei-

ni-

nige leeven, in deezen oord nog overig, wegfterft... hoe wordt onze geest vervuld met de beelden des doods, die als door deeze eenzaamheid zweeven. De winter der Natuur doet ons over den winter onzes leevens denken, en wat volgt 'er naa den winter des leevens, — ô! even als naa den winter der natuur, zegt het weezen, dat in mijn binnenfte eene eeuwige duuring verlangt, de Lente der natuur volgt, zo volgt 'er naa den Winter des leevens de Lente der Onfterflijkheid.

Kom dan, mijne ziel! verhef u boven de fomberheid van dit wintertooneel, en wijd uwe befpiegelingen aan de Onfterflijkheid; een onderwerp, zo verheven, dat 'er de grootfte Wijsgeeren ftamelende van fpreeken, zo

verheven, dat het dikwerf aan woorden mangelt, om de gevoelens dienaangaande uit te drukken.

Hoe moeilijk evenwel het den mensch valle, om zich in dien onbezochten ſtaat der ziele door te dringen, egter ſchept het menschlijk verſtand een bijzonder een goddelijk vermaak, in verrukking tot dien ſtaat opgevoerd te worden. Niet alleen de zogenaamd beſchaafde Europeäan, niet alleen de helder verlichte Christen, maar de onbeſchaafde Amerikaanſche Wilde, de onverlichte Heiden, allen voeden zij, in bedaarde oogenblikken, de zoete hoop om over te blijven naa den dood. Bij volken, zelfs waar bij het denkbeeld van eene eerſte oorzaak ſchijnt verlooren te zijn geraakt, of nimmer gehuisvest te hebben, bij zulke volken

ken zelfs zijn de ſpooren van een hoop op onſterflijkheid niet uitgewischt. Zij verwachten in hunne ruwe denkbeelden die zaligheden naa den dood, waar voor hunne lichaamen vatbaar zijn.

Naa den dood over te blijven is de algemeene hoop, is de algemeene verwachting des menschdoms. Daar onze kundigheden omtrent de dieren te beperkt zijn, om zelfs over de zielen van de zelve iets te bepaalen, durven wij niets vastſtellen, over de hoop der dieren, en of hunne verbeelding zich verder uitſtrekt dan het genot des daar zijnden oogenbliks. Misſchien dat deeze twijfeling zelfs veele mijner medebroeders beleedigende voor den rang der menschheid toeſchijne, maar onze onkunde doet

ons hier het zwijgen verkiezen, daar wij tevens niet zien, wat het den mensch ſchaden zou, al hadt de goedertieren Schepper van het Heeläl aan de ziel eener mijt de onſterflijkheid toegelegd. Genoeg zij het ons, dat het geheele menschdom op eenige weinige na overëenſtemt in den wensch, jaa in het denkbeeld van naa den dood overig te blijven. Men mag immers van het geheele menschdom ſpreeken, daar de hoop op een leeven naa het einde van het tegenwoordige, de hoop, de verwachting van de meesten, van de besten, van de wijsten is, onder het geſlacht der menſchen.

Zodanig ſchijnt toch de menschlijke ziel, zij zij dan, wat ze zij, geſteld te weezen, dat zij terug ſchrikt van het

denk-

denkbeeld der vernietiging, van het denkbeeld van niet te zijn.

,, Ook, komt mij hier een der tegenſtreevers van het gevoelen der Onſterflijkheid tegenwerpen, ook de Onſterflijkheid is een vooroordeel der kindschheid; een onbekend iets, waar na wij van onze jeugd af geleerd hebben te reikhalſen; een leeven naa dit leeven, is een van de kraamerijen uit het gochelſpel der geestlijkheid, en door veelen omhelsd en geloofd, even als door de kinderen het ſprookje van 't luilekkerland."

Zou het denkbeeld over de Onſterflijkheid een vooröordeel zijn? Het geheel menschdom zou dan met eenerlei vooroordeel beſmet zijn, maar ook dit is mogelijk... Dan zeg mij, ô hoogvliegende geest, zeg mij is het vooroordeel, dat in

mij, dat in u de wensch oprijst, dat wij van onze kundigheden, die wij met meer of minder moeite verkreegen, langer dan eenige weinige jaaren gebruik mogen hebben; is het vooroordeel te verlangen, dat eene zo vatbaare ziel, als toch de menschen-ziel is, die voor vordering vatbaar blijft, tot aan het laatste oogenblik van het dierlijk leeven, dat die wensche, dat haare schat van kundigheden mag vermeerderd worden? Is het vooroordeel, dat in onze ziel de zaaden liggen, om haar te doen opgroeijen tot eenen eindeloozen wasdom in kundigheden? En alle die verkreegen kundigheden, al die vatbaarheden voor grooter volkomenheid, die allen zouden verlooren gaan bij het uitblaazen van onze laatste ademhaaling? God, die toch de oorspronglij-

lijke Werkmeester der Natuur is, zou dan aan de zielen der menfchen eene gefchiktheid gegeeven hebben, om vatbaar te zijn voor eenen redelijken wensch, die hij nimmer ten oogmerke gehad zou hebben, om te vervullen. God, dien wij ons altijd onder het denkbeeld van eenen Vader voorftellen, zou dus verre beneden de liefderijkheid van eenen aardfchen vader handelen. Want nimmer zal een vader, zo hij anders verftandig en goed is, aan zijne kinderen iets belooven, of uitzigten geeven op eenen ftaat van geluk, dien hij vooraf zeker weet, dat zij nimmer zullen kunnen bereiken. Men moet de verregaandfte dwaasheid, de affchuwelijkfte wreedheid in eenen aardfchen vader onderftellen, om tot zulk eenen trap van ellenden zijne kinderen te verwijzen. Neen!

zo ſnood kan een vader niet zijn, of hij zal volgens de algemeene ſtem van het menschdom dien ſchoonen naam verbeuren. En God, dien wij ons niet te volmaakt, niet te heilig, niet te goed kunnen denken, zou den oorſpronglijken grondvorm van den mensch, die, hoe ook de denkbeelden van de Voorzienigheid mogen zijn, toch aan die Opperoorzaak oorſprongelijk moet toegekend worden, zò aangelegd hebben, dat dat weezen vatbaar kon zijn, niet alleen voor, maar over het algemeen reikhalzen na een beſtaan, naa dat dit zijn eerst beſtaan was afgeloopen. God erkend zijnde voor de oorzaak van den mensch, God erkend zijnde, voor een verſtandig en tot alles magtig Weezen, moest of voor den mensch het hoofdſchepſel hier op aarde, het gordijn voor

een beſtaan, naa de ontbinding deezer ſtoffe, geheel hebben toegeſchooven, of is, (het zij met eerbied gezegd) den mensch in zijn korten en gebrekkigen leeftijd, in de gelegenheid geſteld hebbende, om zich van een volmaakteren ſtaat denkbeelden te vormen, en zulk een ſtaat onmogelijk zijnde, een zo afgrijsſelijk weezen, dat de naamen van dwingland, beul en wreedaart van eenen te flaauwen klank zijn, om van zulk eenen god het denkbeeld eenigzins gelijkmaatig uit te drukken. Redelijke weezens voort te brengen met vatbaarheden, met de grootſte hoop op eenen ſtaat van vergelding, en egter die weezens voor eenige weinige jaaren in dien waan geleefd hebbende, en aan dien waan alles onderſchikkende, hunne aangenaamſte neigingen maatigende

en

ēn breidelende, om reine en heldre zielen voor dien toekomenden ſtaat over te brengen, in een eeuwige vernietiging weg te ſtooten... Zulk eenen god te haaten, en ſtervende te vervloeken, zou dan een der grootſte zaligheden van den mensch zijn.

God als de oorzaak van den mensch te gelooven, dunkt mij, is voor den verſtandigen denker het zelfde, als de onſterflijkheid van den mensch aan te neemen, daar het eerſte zonder het laatſte onbeſtaanbaar is... ô Goede Vader van het menschdom, hoe heft zich onze ziele tot u op, tot U, die den beker der zaligheid ons zo vol geſchonken hebt, dat wij niet kunnen ophouden in onze onſterflijke voortduuring te gelooven, zonder ook te twijfelen aan

U,

U, wiens naam als met duizend gouden letteren aan het firmament geſchreeven ſtaat, en wiens werkzaamheden wij bij elken polſlag, bij elke ademhaaling, beſpeuren. Aan God te gelooven en tevens aan de onſterflijkheid der ziele te twijfelen, zijn twee ſtrijdigheden, die nimmer over een te brengen zijn. . .

't Is waar, en ik roep u allen tot getuigen, die immer bij ſtervenden aanweezig waart, het ſchijnt met den mensch, als hij daar zo heenen ſterft, geheel afgedaan; de blijken van de gewaarwordingen der zinnen houden geheel op, en, naa weinige dagen, ziet men reeds de ontbinding der deelen eenen aanvang neemen, die, met groote ſnelheid voortgaande, wel ras den mensch onkenbaar maakt voor zijne dierbaarſte vrienden; de zag-

te

te deelen van de vaste deelen affcheidt en die aan deelen van andere lichaamen overgeeft. Wie, die met een aandachtig oog bij den ftervenden en den geftorvenen vertoefde, voelde niet, hoe vast zijn Geloof, hoe kragtig zijne Wijsbegeerte ware, wie voelde niet, al was het maar voor één oogenblik zijn geloof wankelen, zijn wijsgeerig ftelfel fchokken. Bij wien rees dan niet de gedachte op: Zou 'er naa die ontbinding van den mensch iets overblijven? De dood heeft in de daad eenen nevel van vernietiging, die, althans bij den eerften fchok, onze oogen verblindt, en het vuurigfte geloof, de helderstflikkerende Wijsbegeerte tot een even vonkend vlammetje hervormt: maar raadpleegen wij de ondervinding, raadpleegen wij de Goddelijke Rede, die bloedvriendinnen der waare Wijsbegeerte, ô dan befpeuren wij, dat geenszins ontbinding van het dierlijke, (om niet van het on-

ſtoffelijke, waar van wij geene ſtellige denkbeelden altoos hebben, te reppen,) verdelging of vernietiging ten gevolge heeft. De wijsgeerige PAULUS heeft ons op het ſpoor geholpen, om op het voorbeeld van het zaad te peinzen, dat wij in de aarde werpen, waar van zo veele deelen verrotten, en waaruit egter de tarwe wordt voortgebragt, en daar de wijzigingen van de voortbrenging der zaaken in het oneindige verſcheiden zijn, dunkt mij, kunnen wij veilig de mogelijkheid onderſtellen, dat uit dat verderflijke lichaam een onverderflijk, een voortreflijk bekleedſel onzer ziele oprijze, dat, op eene voor ons, van zo bepaalde zintuigen voorziene weezens onbeſpeurbaar, zich na andere oorden der wijde ſchepping begeeven, of naa eene rust van eeuwen uitbotten kan, om de aangevangen werk-

zaam-

zaamheden verder te ontwikkelen, en den ſchat van kundigheden op nieuw te vermeerderen. Al het wonderbaare, dat wij in de natuur aanſchouwen, al het onbegrijpelijke doet den Wijsgeer zeer voorzigtig zijn, om niet te ſpoedig tot het onmogelijke te beſluiten, of zijne toevlucht te neemen tot ſtelzels, waar van het eerſte beginſel op iets berust, waar van hij geen denkbeeld kan geeven, dan bij ontkenning. Laat dus vrij twisten, wie twisten wil, over den waaren aart en zelfſtandigheid der ziele, of dezelve ſtoffe dan onſtoffe zij; wij ſchepſels van éénen dag, hebben zulke beperkte kundigheden, wij doolen in de eenvoudigſte zaaken en egter zouden wij durven bepaalen, om dat alle ſtoffen, die aan ons bekend zijn verderflijk zijn, is alle ſtoffe, hoegenaamd,

ver-

derflijk, en dus zou onze ziel, ftoffelijk zijnde, ook verderflijk zijn. — Neen! de ziel is onftoffelijk en derhalven, onfterflijk. (Is dit niet omtrent gezegd, de ziel is iets, waar van wij geen ftellig denkbeeld altoos hebben, derhalven de ziel is onfterflijk?) Behalven den fchroomelijken ftap van onftoffelijkheid tot onfterflijkheid, redeneert hier de mensch, als of hij alle de foorten der ftoffe kende... Neen! laaten wij onzen voet niet waagen in deezen doolhof van bovennatuurlijke, van bovenmenschlijke gefchilftukken. Wat fchaadt het, of men de ziel voor onftoflijk of ftoflijk houde, jaa wat fchaadt het, of de ziel ftoffelijk dan onftoffelijk zij, indien haare duuring, haare volmaaking maar niet in haaren bloesfem, jaa bij haar

eerſte uitbotten voor eeuwig verſtikt worden.

Vereenigen wij hier eene weldaadige Wijsbegeerte met de ſtraalen des lichts, over deeze duistere ſtoffe door het Christendom verſpreid; verwachten wij nàa het einde van het tegenwoordig beſtaan van den mensch een herleeven in eenen ſtaat van grootere volmaaktheid, zo in kundigheden als in geluk... Jaa! gorden wij vrij de vleugelen der verbeeldingskracht aan, en laaten zij ons een oogenblik in die zalige gewesten verplaatzen. Geen goedäartig wezen in hemel of op aarde kan het den ſterflijken mensch, die na zijne volmaaking reikhalst, euvel duiden, dat hij voor eenige oogenblikken de zaligheden vervroegt, waar van hij eenmaal een deelgenoot hoopt te worden: even min

als

als het aan eenen ſchipper met reden kan ten kwaade geduid worden, dat hij, eer hij nog de haven van zijn verlangen aanſchouwt, aan zijne medeſchepelingen de genoegens afſchildert, die hem en hun aan de nog met nevelen bedekte kust, opwachten; dan laaten wij ook even als die ſchipper, niettegenſtaande die vreugde onzer zielen, acht geven op het roer dat ons in handen gegeeven is, om met den besten koers door de zee des leevens heen te ſtevenen.

Alle de ſchilderijen, die wij van een leeven naa dit leeven aantreffen, zijn buiten tegenſpraak grootdeels leenſpreukig, maar allen loopen, bij alle volkeren, in alle Godsdienstleeren uit, op eene volmaaking van geluk. Hoe ſtreelende

nu ook de vermaaken der zinnen zijn, en hoe hoogstwaarſchijnlijk het zij, dat wij met ſoortgelijke zintuigen, tot het doen van waarneemingen zullen voorzien zijn; waarſchijnlijk zal in eenen ſtaat van verdere volmaaking, de ziel voor edeler, voor hooger, voor fijner genoegens vatbaar zijn, en daarin haare grootſte vreugde zoeken, waarin hier bij de kalmte der hartstogten het gezond verſtand reeds verklaarde, dat het waar geluk van den mensch gelegen was. Waarin immers vindt de edele mensch zijnen hoogſten wellust, waarin anders dan in het vermeerderen van kundigheden, die zijne ziel vervullen met een zuiver en aangenaam bezef van het edele, groote en goede? waarin? dan in die kundigheden aan de lievelingen zijner ziele, met de warmſte verrukking mede te dee-

deelen, hen te doen bezeffen, 't geen hij zelf in zijne volle grootte gevoelde... Elke nadering tot den oorfprong der dingen, elke indrang, mag ik mij zo uitdrukken, in een geheim der natuure, is eene nadering tot de zaligheid... Wat is lastiger, wat fmartelijker, dan door de bekrompenheid onzer zintuigen, waar mede wij toch alle onze waarneemingen moeten doen, geen open te zien, om verder door te dringen?

Is het wel onbeftaanbaar met de Godlijke wijsheid en goedheid, althans is het zeker met Gods magt beftaanbaar gedacht, dat wij met een fijner lichaam, dan dit grove, met fcherpere zintuigen voorzien, bekleed zullen worden; dat wij daar door meer gefchikt zullen zijn tot het doen

van waarneemingen, ons in deezen laageren ſtaat onmogelijk; ô! zo wij, naa de ontbinding van dit lichaam, met een ander voertuig bekleed, ons misſchien van planeet tot planeet, van zon tot zon konden beweegen, en op alle die planeeten, die wonderen van den Schepper der waerelden en zonnen aanſchouwen; zo wij niet alleen met de millioenen redelijke wezens, die ons voorgegaan zijn op deezen planeet, maar ook met die ons, misſchien, nog volgen zullen, kennis mogten maaken; zo zij ons niet alleen het boek hunner lotgevallen voorlazen, maar dat wij zelfs kennis kreegen aan de burgers van andere waereldbollen; zo wij de oneindige voortgang van de ſcheppinge Gods in het voortbrengen van zonnen en waerelden aanſchouden!!.. want zou de Almagt ooit

rus-

rusten van wel te doen, ooit rusten van in de oneindige ruimte, bij het oneindig getal der waerelden, van oogenblik tot oogenblik zonnen en waerelden bij te doen. — Zou God, even als een eindig werkmeester, naa het voltooijen van zeker ontwerp, van den arbeid rusten; neen, Gods natuur, ook in eene eeuwige ontwikkeling van het goede beſtaande, zal in het oneindige voortvaaren met het voortbrengen, met het doen worden van woonplaatzen voor redelijke en gevoelige weezens. — En dan getuigen te mogen zijn van die eindelooze werkzaamheden, die even als op deeze aarde de grootſte verſcheidenheid van ſchoonheden met de volmaaktſte eenheid van doelwit zullen paaren... Eeuwige zaligheden, waar na ieder ziel, die maar eenig gevoel be-

zit, moet reikhalzen... ô! Zouden zulke zaligheden niet bewaard zijn voor redelijke weezens — en zou de mensch 'er een denkbeeld van vormen.

Nog meer, nog meer zaligheden zullen ons aan de andere zijde van het graf verwelkomen. Onder de menigte van redelijke wezens, die, naa de ontbinding van dit ſtoflijke, egter elk het beſef hunner eigene perſoonlijkheid bewaard, en een onderſcheidend kenmerk van den anderen zullen behouden hebben, onder de redelijke weezens, die onze medeburgers op deezen planeet waren, zullen wij hun ontdekken, die onze vooronders, onze bloedvrienden, onze vaders, onze moeders, onze kinderen, ons naageſlacht waren; onder hun zullen wij de mannen en vrouwen van naam, on-

onder hun zullen wij die volksverlichters in het natuurlijke, in het zedelijke aanschouwen. ô Onuitspreekelijk verschiet van zaligheden, van verrukkingen, van genoegens. . .

Wie is 'er onder de menschen, die maar eenigen trap van jaaren bereikt heeft, die niet den eenen of andren lieveling zijns harte zich uit de armen zag wegrukken; wie onzer heeft de tederste banden door de dood niet voelen verscheuren, ons berooven van de bemindste voorwerpen onzer ziele, en, die dierbaare voor eeuwig te hervinden, om nimmer weder van elkander te scheiden... Welk een bezef van zaligheid verhoogt hier de harten van zo veelen, die hunne dierbaare echtgenooten in de schaduwen van het graf beweenen, die maar weinige jaa-

ren de zaligheden der hoogste liefde, der naauwste vriendschap mogten smaken, om lange jaaren met eenige tedere weeskens, die lieve wederhelft te beweenen... daar vinden de matgeschreide ouders de lievelingen hunner ziele weder, om nimmer van hun te scheiden...

Wie is in staat om slechts een flaauwe schets dier verrukkingen te geeven? De zoon hervindt daar zijnen langverstorvenen vader, die hem zijnen vader wijst, die weder op zijne beurt eene geheele reeks van voorouders kennen doet. Welke verrukkingen, welke zaligheden zullen dan in dat gezelschap gesmaakt worden, waar van de sterkste verbeeldingskragt niet dan zeer duistere beelden maalen kan. Misschien dat het ouderlijke harte, dat naa jaaren af-

afzijns het hart van eenen geliefden en voor verlooren geachten zoon op zijn hart kloppen voelt, eenigermaate den zoeten ſmaak dier hervinding bepaalen kan.

Dan hoe groot zal het verſchil in deeze gewesten der Onſterflijkheid, voor de afgeſcheidene zielen zijn. . : hoe groot, hoe oneindig groot moet het verſchil zijn. De Schepper der Natuur heeft ons de vermogens der ziele, ſchoon met onderſcheide wijzigingen, in eene taamelijke gelijke maate geſchonken. Bijzondere omſtandigheden en eige vlijt ontwikkelen dezelve en breidenze uit, daar andere omſtandigheden dezelve belemmeren in hunne ontwikkeling, en de traagheid van ſommigen ze belet uit te breiden. Deeze wendt alle zijne

ver-

vermogens aan, om alleen zijnen eigen wellust, waar deeze ook in beſtaa, te bevorderen, en geene beſteedt alle zijne oogenblikken, in naavolging der Godheid, aan het heil zijner naasten. Deeze heeft bijna een geheel dierlijk leeven, zonder immer zijnen geest tot de oorzaak der natuur op te heffen, zonder immer na te denken over de oorzaaken der dingen, geene beſteedt, in welken kring ook geplaatst, alle de oogenblikken die hem overſchieten, om door beſchouwingen zich op te beuren tot God, den Vader van het menschdom... Deeze voorziet zijne ziel van alle kundigheden, die hem bereikbaar zijn in dit ondermaanſche — daar deeze zelfs de ligtstverkrijgbaare zich weigert eigen te maaken — en zielen, of wilt gij, menſchen zo geſtemd, met die onderſchei-

den

den eigenschappen voorzien, keeren tot een anderen staat, waar in verstandelijk en geestelijk vermaak, buiten twijfel, de hoofdzaak zullen uitmaaken; ô, het geen voor den eenen een paradijs van zaligheid is, zal voor den ander een afgrond van ellenden zijn. Men behoeft zijne verbeeldingskragt niet door aaklige Oostersche beelden te verhitten, om zich leevendig voor te stellen, hoe zich een weezen, dat in niets dan in de grootste dierlijke wellusten gedompeld gelegen heeft, dat in onkunde zo na grenst aan dé dieren des velds, dat voor elke verheven en edele gedachten bijna onvatbaar is, hoe zich zodanig een mensch goeddeels afgescheiden van die springbronnen zijner ruwere vermaaken, gesteld zal zijn. Alle volkeren, alle godsdiensten, zo verre mij bewust is, hebben hun afzonder-

derlijk verblijf voor de afgeſtorvene zielen der boozen, die de wetten der deugd vertreeden hebben; en in zo verre is zeker het denkbeeld der volkeren op eene eeuwige waarheid gegrondvest, als de kwaade hebbelijkheden der zielen, den mensch volſtrekt, natuurlijker wijze, ongeſchikt maaken voor het genot van zedelijke genoegens, van verhevene zaligheden der ziele... maar zou de mensch, die in dit leeven ſomtijds eene zo gelukkige wending aan zijn gedrag geeft, door omſtandigheden, die toevallig voor hem gebooren worden, zou de mensch volſtrekt beroofd zijn van alle gelegenheid, om zich uit de diepte zijner vernedering op te beuren? en om al waren 'er ook eeuwen toe noodig, langzaam den zedelijken ſmaak weder te verkrijgen? Eeuwig verdoemd te

wor-

worden van een eindeloos goed Weezen, om eenen proefftaat van eenige weinige jaaren... Doet dit vernietigend denkbeeld niet, met nog meer ijzing te rug beeven, dan dat der volkomen vernietiging..?

Maar de Godlijke Wijsheid heeft al het toekomende met eenen dikken nevel overtoogen, en eene ondoordringbaare duisternis bedekt ook het lot der boozen aan de andere zijde van het graf. Laaten wij, zwakke ftervelingen, dan geene ligtvaardige uitfpraak doen, waar noch de rede, noch de openbaaring zich zo verklaaren, dat 'er niet veel duisters overblijft. Laaten wij ons alleen daar aan vasthouden, dat hij, die zijne ziele toerust met zodanige kundigheden, als meest ftrekken om de heerlijke werken Gods te leeren

ken-

kennen, met de deugden van liefde, oprechtheid en edelmoedigheid, de meeste vatbaarheden zal medebrengen in eenen ftaat, waar de bronnen van dierlijk vermaak, zo al niet geheel opgedroogd, ten minsten hoogstwaarfchijnlijk zeer ondergefchikt zullen zijn aan de hoogere vermaaken der ziele! Zo wij alleen ons belang nagaan, hoe zeer zijn wij dan verpligt, om zelfs uit dien hoofde onze zielen te befchaaven, te veredelen. Wie is 'er, die in een gezelfchap, waar alle met zindelijke en nette kleederen verfchijnen zullen, wie is 'er, die dan zich van zijn flechtfte kleed voorzien zal, wie, dan de grillige, dan de flordige man: en wie zal dan zijne ziele ontbloot laaten van die cieraadiën, van die eigenfchappen, die hem alleen voor het verblijf der waarlijk gelukkigen,

en

en in het oog van God beminnenswaardig maaken kunnen.

Onder onze befpiegelingen is de maan, die dit tooneel der vergangelijkheid opluisterde, met wolken bedekt en een aakelige ftormwind giert door het geboomte. — De Mastboomen beeven en de hooge eiken kraaken... zo onbeftendig zijn de genoegens van dit leeven... zo wordt de korte tijd, dien wij beftaan, nog door wolken van verdriet, bij veelen, zo dagelijksch, bedekt... Kom, verlaaten wij dan dit Bosch, met een hart vol van de zoete hoope, om eenmaal, als de ftormen van deezen tijd voorbij gewaaid, en de duistere wolken der rampen daar heenen gedreeven zijn, in een oord van zaligheid, de vreugde der Onfterflijkheid, waar van wij

maar eenige flaauwe trekken maalden, te genieten.

Groote, onsterflijke Geest, God van het Heelal, dan zullen wij in de nadere afschijnsels uwer heerlijke goedheid en uwer verrukkende almagt leeven — dan zal door uwe liefde elk uurtje dat wij afwoekerden, om in waare kennis en wijsheid te vorderen, ons met dubbele winst t'huis komen en ons tot geschikte burgers van een beter Vaderland maaken, waar eene eeuwige vrede en een onafgebroken geluk heerschen zal.

Dat wij hier voortleeven in de aangenaame hoope, dat wij den dageraad der algemeene verlichting zullen aanschouwen, en dat 'er dus voor het naageslacht een dag van algemeener

ge-

geluk en zaligheid zal aanbreeken, en dus ſluite de volgende uitboezeming deeze en onze voorige Beſpiegelingen:

Gij, die niet denken durft, die eeuwig ommewroet
In d' ouden modderpoel van vaderlijk vooröordeel,
Te loom, te log van geest, te zwak, te klein, van moed,
Te vast gekluisterd aan de boei van eigen voordeel,
Om immer op te ſtaan, en met een' kloeken tred
Langs 't hobbelige pad des onderzoeks te ſtreeven.
Waarop geen bloodaart ooit zijn wank'le voeten zet;
Gij, die gezwooren hebt de dwaaling aan te kleeven,
't Zij, die in 't kunstchoor heerſche of op den zetel zit.
Het zij, dat ze op 't altaar zich huldt in wijrookwolken,
Die buigzaam prijst en laakt, die kruipend vloekt en bidt
Naar dat de maatſlag klinkt van uwe orakeltolken.
Nooit zult Gij, vadzig volk, met welk een' naam ge u noemt,
In 't hooge tempelchoor der reine Waarheid treeden.
Omhels vrij Jeſus Kruis; dat gij u de afkomst roemt
Van Vader Abraham, hem ongelijk in zeden;

Of Mekka's halve maan, in 't ſtof geboogen, viert,
't Zij ge u een dier of plant ter Godheid hebt verkooren.
't Vooröordeel is de God, die uwe drift beſtiert,
En voor de heldre ſtem der Waarheid ſluit ge uwe ooren.
Wroet voort dan in den poel, waarin ge uw' wellust vindt.
Tast in de mist vrij rond van Bijgeloovigheden.
Maar ſlaaven, zwaar geboeid, dat Gij geen vrijën bindt,
Hun dwingend, dat uw God door hun wordt aangebeeden.
Laat af, verblinde Hoop, die dwaasheid is te groot,
God noch de Waarheid woont in Kerk- of Kloostermuuren;
Laat af, ontzinde ſchaar; Gij zijt zo dwaas als ſnood,
Uw maskers zijn bekend gelijk uw martelvuuren.
Maar gij, die uwen hals aan 't prangend juk onttrokt,
De boeiën van u ſmeet, die duizend ſlaaven dwingen,
Die door het heilig licht der Waarheid uitgelokt,
Door Vrijheidsvuur bezield, door dunne ſchemeringen
Het choor der Waarheid ziet, en in die waarheid God; —
In hem alleen de bron van eeuwige orde en liefde.

Ge-

Geluk! driewerf geluk met uw volzalig lot!

Gij, waare Wijsgeer, gij, wien 's menchsdoms flaafschheid (griefde,
Gij vindt alom den mensch in Christen, Turk en Jood,
Jaa bij den Wilden zelf. Gij kreunt u aan geen kleuren
Van blank, van bruin of zwart. Het groote roemt gij groot,
Gij doemt het laage als laage, in wien gij't af moet keuren;
Den wreedaart noemt gij wreed, fchoon 't purper hem (bedekt,
Maar doet der kroon ook hulde, om wat zij deugd en grootheid.
Den Volksvriend, die door trouw een burgt der Vrijheid (ftrekt,
Verheft gij onbefchroomd, maar vloekt de vuige fnoodheid
Van dien verwaaten man, die *vrijheid, vrijheid*, preêkt,
Alleen, om eer, om magt, om fchatten t' zaam te fchraapen;
Gij, edel kind van God, die denkt, gelijk gij fpreekt,
Die zwakheên mild vergeeft, als hadt u God gefchapen,
Om hier op aard zijn beeld, en dat der Deugd te zijn;
Moet niet het Menschdom u verheffen, u beminnen. ——
Maar Neen! Nog dwaalt de Mensch, begocheld door den (fchijn,
Omhelst hij Dweeperij en Domheid als vriendinnen.

Doch eens, Mijn vriend! houd moed, — Ligt breekt de dag (reeds aan, —
Eens zal de Mensch verlicht zich Domheids juk ontwringen;
Dan zullen we op het puin van Dweepzuchts outers ſtaan
En daar een juichend Lied bij Waarheids zege zingen ...
Maar hoe? Gij ducht ons ſtof zal eer in 't donker graf
In d' aaklig duistren ſchoot van aller moeder keeren...
Wat nood? Het dierbaar kroost, dat ons de Hemel gaf,
Zal dan der vaadren asch, bij dien triomph, nog eeren.
En zo, wat zoete hoop! de ziel nog vatbaar waar',
Naa 't ſcheiden van dit ſtof, voor 't heil van ſtervelingen,
Dan zullen wij, verrukt, voor hooger dankaltaar,
Bij Waarheids zegepraal een blij Triomphlied zingen.

Verklaaring en Plaatzing der Plaaten.

De Titelplaat met het afgezette Vignet, verbeeldende den platten grond van het Geheele Hout. . agter den Franſchen Tilel.

Plaat I. Verbeeldende een gezicht uit den Nieuwen Hout, op het Spaarne, . . . voor bladz. 5.

Plaat II. Verbeeldende een der Slingerlaanen uit den nieuwen aanleg, bij het Gebouw van Hope. . . over bl. 36.

Plaat III. Verbeeldende een gezigt op het Huis van Hope. . over bl. 78.

Plaat IV. Verbeeldende een gezicht in de Spanjaards Laan. . . over bl. 124.

Plaat V. Verbeeldende het gezicht op den Achthoek. . . over bl. 160.

Plaat VI. Verbeeldende een gezicht in het Sparreboschje . : over bl. 190.

De overtollige witte bladzijden moeten, bij het zamenvoegen der zes Beſpiegelingen, worden weggeſneeden.

Bij den uitgeever deezes zijn mede te bekomen
en dit jaar uitgegeeven.

JOHN ADAMS, antwoord aan T. PAINE, gr. 8vo. . . f :- 8-:

De Mislukte Schaaking, Tooneelſpel, gr. 8vo. f : - 5 8
gr. pap. f :- 12-:

A. LOOSJES, PZ. ter gedachtenis van M. NIEUWENHUIJZEN, gr 8vo. f :- 4-

W. ROBERTSON, Geſchiedk. Onderzoek over den Koophandel der Indiën, gr. 8vo. f 3 - : -:

VAN MARUM, Bedenkingen en Waarnbetr. drenkelingen, met pl. gr. 8vo. f 1 - :-:

MERCIER, het jaar 2440 een droom, 2de deel gr. 8vo. . . f 2- 4-:

Portrait van den Eerw. Heer AGE WIJNALDA door W. HENDRIX, gegr. door J. DE WIT. . . . f 1 -10-:

Bijvoegſel op GRABENERS Brieven, gr. 8vo. . . . f : 6-:

De Roode Roos (een ſpreekwoord.) f :- 5-8
gr. pap f : 10-:

TOWNSEND, Reize door Spanje, IIIde Dl. 1ſte Stuk. . . . f 1-12 :

KABINET VAN MODE EN SMAAK, Vde deel met pl. . . f 4- 16-:

J. MORES, Dagverhaal, ſtaande zijn verblijf in Frankrijk, van Aug. tot December deezes jaars, 1ſte, 2de en 3de Stuk. f 3- :-:

Afbeelding van den Tempel te Parijs. f :-8-:

Lijst van de Leden der Nationale Conventie, met hunne ſtemming, over den dood des Konings. . . f :- 8:-:

Bij-

Bijbelsche Tafreelen, 5 Afleveringen, met 21 pl. . . . f 2 - 6 - :

Portrait van M. NIEUWENHUIJZEN, *Med. Doctor* . . . . f : - 16 - :

———————— proefdruk. . f 1 - : - :

Portrait van de Zusters FERNING. f 1 - : - :

Portrait van WASHINGTON. . f : - 12 -

Atlas van Frankrijk, Twee afleveringen met de beschrijving. . f : - 12 : - :

Veit Webers Overleveringen der voorige Eeuwen, 1ste deel, gr. 8vo. . f 3 - : - :

A. LOOSJES, PZ. Coucij en Jaqueline, Romance, gr. 8vo. . . f 1 16 - :

H. W. ROUPPE, Verh. over de Ademhaahaaling, gr. 8vo. . . f 1 - : - -

Historisch Schouwtooneel van 's Waerelds Lotgevallen, gr. 8vo. 1791. Julij, Aug. en Sept. IIde Dl. 1ste St. . f 6 - 3 4

ENFIELD, Handboek voor Predikanten. in 4to. . . f 2 - 4 :

MILLOT, vervolg door CHRISTIANI, XIIde Deel. . . f 1 - 16 - :

A. LOOSJES, PZ. Tooneeloefeningen, IVde Deel. . . f 1 : 10 - :

De Dweepster. . . f : - 5 - 8

A LOOSJES, PZ. Het Hout of Boschgedachten, in zes Bespiegelingen. gr. 8vo. f 4 : 4 - :

Deeze BESPIEGELING kost, uit hoofde der twee Plaaten, het dubbel van den gewoonen prijs.